

Çevresel Sürdürülebilirlik Eksenli Yönetim Yaklaşımı Olan Doğal Kaynak Temelli Görüş'ün Bibliyometrik İncelemesi

Bibliometric Review of Natural Resource-Based View as an Environmental Sustainability-Based Management Approach

Halil YORULMAZ^a

^aİstanbul Medipol Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye. hyorulmaz@medipol.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
Anahtar Kelimeler: Doğal kaynak temelli görüş Kaynak temelli teori Bibliyometrik analiz Çevresel sürdürülebilirlik	Amaç – Alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara kılavuzluk etmesi adına, Doğal Kaynak Temelli Görüş literatürünün mevcut durumunu, tematik araştırma kümelerini, gelişim eğilimlerini ve gelecekteki yönlerini makro perspektiften açıklamaktır. Bu amaç Doğal Kaynak Temelli Görüş'ün, işletmelerin çevresel sürdürülebilirliği amaç edinmeleri ve sürdürülebilir yönetilmeleri yolunda yönetim bilimleri çatısı altında geliştirilen ve uygulamaya rehberlik eden yönetim teorilerinden olmasına ve bununla birlikte artan popülaritesine dayanmaktadır. Yöntem – Bibliyometrik analiz yönteminin tercih edildiği çalışma Web of Science ve Scopus veritabanlarında yürütülmüş olup Doğal Kaynak Temelli Görüş'ün ilk ortaya atıldığı 1995 yılı ile 31.12.2023 tarihleri arasında kapsamaktadır. Çalışmada tanımlayıcı analizler, dergi analizleri, yazar analizleri, doküman analizleri, yazar anahtar kelime analizleri, atıf analizi, ortak atıf analizi ve ortak kelime analizi uygulanmıştır. Verilerin analizinde ve haritalandırılmasında R programlama yazılımı tabanlı Bibliometrix paketi tercih edilmiştir. Bulgular – Belirlenen üç araştırma sorusuna ilişkin; yüksek etkinliğe sahip, yayın ve atıf sayısı anlamında baskın çıkan dergiler ve yazarlar ortaya konulmuştur. Alandaki temel çalışmalar olarak ifade edilebilecek, alana yön veren ve entelektüel olarak besleyen çalışmalara ulaşılmıştır. Ayrıca literatürdeki tematik araştırma kümeleri ve alana ilişkin gelecek yönelimleri keşfedilmiştir. Tartışma – Literatürdeki en güncel konular olarak yeşil inovasyon, döngüsel ekonomi, firma performansı ve kurumsal sosyal sorumluluk öne çıkmaktadır. Literatürün gelecekteki yönleri ve eğilimleri, yeşil inovasyon yoluyla hem firmaların çevresel, finansal ve firma performanslarının artırılmasına yönelik hem de döngüsel ekonomi oluşturulmasına yönelik konulardır. Ayrıca genelde büyük ölçekli firmalar tarafından yapılan sürdürülebilirliğe yönelik uygulamalar KOBİ'leri de kapsayacak şekilde genişlemektedir. Sonuçlardan hareketle araştırmacıların KOBİ'ler bağlamında yeşil inovasyon ve performans konularına odaklanmaları tavsiye edilmektedir.
Gönderilme Tarihi 28 Şubat 2024 Revizyon Tarihi 10 Temmuz 2024 Kabul Tarihi 15 Temmuz 2024	
Makale Kategorisi: Araştırma Makalesi	
ARTICLE INFO	ABSTRACT
Keywords: Natural resource-based view Resource-based theory Bibliometric analysis Environmental sustainability	Purpose - To describe the current state, thematic research clusters, development trends, and future directions of the Natural Resource-Based View literature from a macro perspective to guide researchers who wish to work in the field. This purpose is based on the fact that the Natural Resource-Based View is one of the management theories developed under the umbrella of management sciences and guiding the practice for businesses to aim for environmental sustainability and to be managed sustainably, as well as its increasing popularity in recent years. Design/Methodology/Approach – The study, in which the bibliometric analysis method is preferred, was conducted in Web of Science and Scopus databases and covers the period between 1995, when the Natural Resource-Based View was first introduced, and 31.12.2023. Descriptive analyses, source analyses, author analyses, document analyses, author keyword analyses, citation analyses, co-citation analyses, and co-word analyses were applied to the study. Bibliometrix package based on R programming software was preferred for data analysis and mapping. Findings - Regarding the three research questions that were determined, the journals and authors who dominate the field in terms of the number of highly effective publications and citations were revealed. The studies that can be expressed as the building blocks in the field, guiding and intellectually nourishing the field, have been reached. In addition, thematic research clusters in the literature and future directions in the field have been explored. Discussion - Green innovation, circular economy, firm performance, and corporate social responsibility stand out as the most current topics in the literature. The future directions and trends of the literature
Received 28 February 2024 Revised 10 July 2024 Accepted 15 July 2024	
Article Classification: Research Article	

Önerilen Atıf/Suggested Citation

Yorulmaz, H. (2024). Çevresel Sürdürülebilirlik Eksenli Yönetim Yaklaşımı Olan Doğal Kaynak Temelli Görüş'ün Bibliyometrik İncelemesi, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 16 (3), 1640-1657.

are to improve firms' environmental, financial, and firm performance through green innovation and to create a circular economy. In addition, sustainability practices, which are generally carried out by large-scale firms, are expanding to include SMEs. Based on the results, it is recommended that researchers focus on green innovation and performance issues in the context of SMEs.

1. GİRİŞ

Çevresel sürdürülebilirlik işletmelerin katkı sunmasının beklendiği, kimi zaman ise kanun ve regülasyonlar vasıtasıyla buna zorlandığı, toplum tarafından ortak kaygı unsuru olan bir konudur. Toplumun işletmelere yönelik beklentilerinin temelinde ise çeşitli bilimsel çalışmalar ile kanıtlanarak genel kabul görmüş olan endüstrinin ve etrafındaki ekosistemin, buna ilaveten endüstrinin tetiklediği tüketim alışkanlıklarının ekolojik çevreye verdiği zararlar yer almaktadır (Yorulmaz, 2023a). Çevresel sürdürülebilirlik kavramı özünde çevre bilimleri kökenli olup, ekosistemin ve doğal kaynakların gelecek nesillere devredilebilecek şekilde ölçülü ve itinalı kullanılması anlamına gelmektedir (Gedik, 2020). Kavram günümüzde multidisipliner bir kavram haline gelmiş, işletme ve yönetim bilimleri de dahil olmak üzere çok çeşitli bilimsel alanlarda konu edinilmekte ve araştırmalar yürütülmektedir.

İşletmelerin çevresel sürdürülebilirliği amaç edinmeleri ve sürdürülebilir yönetilmeleri yolunda işletme ve yönetim bilimleri çatısı altında geliştirilen yönetim teorileri köprü vazifesi görmektedir. Yönetim teorileri işletmelerin yönetim biçimlerini, araçlarını ve anlayışlarını konu edinmekte olup uygulamaya rehber vazifesi görmektedir. Doğal Kaynak Temelli Görüş işletme ve yönetim bilimlerindeki en popüler teorilerden Kaynak Temelli Teori üzerine çevresel sürdürülebilirliği ilave eden bir yaklaşımla Hart (1995) tarafından geliştirilmiştir. Doğal Kaynak Temelli Görüş firmaların çevresel sürdürülebilirliğe yönelik çeşitli stratejiler uygulamaları gerekliliğini öne sürerek bu uygulamaların sürdürülebilir rekabet avantajı sağlamaları yolunda firmaların sahip oldukları yetenekler olduğuna vurgu yapmaktadır (Yorulmaz, 2024). Bu doğrultuda hem çevresel sürdürülebilirlik amacına ulaşılmasına hem de firmaların sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmeleri yolunda yetenekler geliştirmelerine katkı sağlamak için Doğal Kaynak Temelli Görüş'ü temel alan çalışmalar önem arz etmektedir.

Doğal Kaynak Temelli Görüş'e ilişkin, Hart tarafından geliştirildiği 1995 tarihinden bu yana gelişmekte olan bir literatür söz konusudur. Bu konuda işletme ve yönetim bilimleri alanının alt dallarına dağılan çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Çevresel sürdürülebilirliğe ilişkin farkındalığın artmasıyla birlikte Doğal Kaynak Temelli Görüş işletme ve yönetim bilimleri alanında çalışan akademisyenlerin giderek ilgisini çekmektedir. Bu alanda çalışmalar yürütmek isteyen araştırmacılar için literatürde Doğal Kaynak Temelli Görüş'ün mevcut durumunu ve gelecekteki gelişim eğilimlerini makro perspektiften açıklayan sistematik araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyacı gidermeye yönelik katkı sunmayı amaçlayan bu araştırmada, Doğal Kaynak Temelli Görüş'ün 1995 ile 2023 yılları arasındaki gelişimi bibliyometrik yöntemler ile analiz edilmektedir.

İşletme ve yönetim bilimleri alanında yönetim teorileri ve sürdürülebilirliğe ilişkin bibliyometrik analiz yöntemini kullanan, uluslararası literatürde yer alan çalışmalardan Costa (2023) kaynak temelli teori ve sürdürülebilirliği moda sektörü üzerinde incelemiştir. Khanra vd. (2022) kaynak temelli teori bağlamında stratejik bir firma kaynağı olarak yeşil inovasyona yönelik araştırma yürütürken, Ogotu vd. (2023) sürdürülebilir organizasyon yönetiminde güncel trendleri herhangi bir teorik altyapıdan bağımsız olarak incelemiştir. Hamdoun (2020) çalışması işletmelerde çevre yönetiminin öncülleri ve çıktılarını kaynak temelli teori bağlamında incelerken, 2018 yılı öncesi çalışmaları ele almıştır. Fachada vd. (2022) sürdürülebilirlik konusunu yeşil insan kaynakları yönetimi bağlamında ele alırken, Chabowski vd. (2022) ise B2B sürdürülebilirliği bağlamında ele almıştır.

Türkçe literatürde ise bibliyometrik analiz yöntemini kullanan çalışmalardan Oduncu ve Cengiz (2022) yeşil yönetim ile ilgili yapılan uluslararası çalışmaları, Durmaz vd. (2023) ise yeşil işler üzerine yapılan çalışmaları incelemişlerdir. Korkmaz ve Gültekin (2023) yeşil insan kaynakları yönetimi, Himmetoğlu (2023) ise kurumsal sürdürülebilirlik ve kurumsal sosyal sorumluluk konulu çalışmaları ele almışlardır. Bibliyometrik analiz yönteminin kullanıldığı diğer çalışmalardan Armutçu (2023), Etlioğlu (2023), Çelik ve Aydın (2022), Savaş (2022) sürdürülebilir ve yeşil pazarlama konusundadır. Çavdar (2021) ve Işıklar ve Yeşiltuna (2022) araştırmaları ise yeşil lojistik ve sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimi alanındadır.

İşletme ve yönetim bilimleri alanındaki uluslararası ve Türkçe literatürler değerlendirildiğinde popülaritesi artmakta olan Doğal Kaynak Temelli Görüş'e ilişkin literatürün mevcut durumunu ortaya koyacak ve gelecek araştırmalara ışık tutacak çalışmalara olan ihtiyaç öne çıkmaktadır. Bibliyometrik analiz yöntemi literatürde yer alan çalışmaların nicelleştirilerek analiz edilmesine olanak sağlamaktadır. Yöntem kullanılarak büyük hacimli yapılandırılmamış veriler anlamlandırılarak çeşitli çıkarımlarda bulunulabilir (Donthu vd., 2021). Bibliyometrik metotlar literatürde araştırılan konuya ilişkin genel bir bakış elde edilmesi ve bilgi boşluklarının belirlenmesi konularında yarar sağlarken, sahip olduğu bütüncül bakış sayesinde yeni araştırma fikirleri için zemin oluşturmaktadır (Donthu vd., 2021; Li vd., 2021). Bu doğrultuda bu araştırmada Doğal Kaynak Temelli Görüş'ün literatürdeki durumunu, tematik araştırma kümelerini, gelişim eğilimlerini ve gelecekteki yönlerini makro perspektiften açıklama amacına en uygun yöntem olan bibliyometrik analiz yöntemi tercih edilerek aşağıda yer alan sorulara yanıtlar aranmıştır.

Soru 1: Doğal Kaynak Temelli Görüş literatüründe mevcut durum nedir, literatüre yön veren yazarlar, dergiler ve çalışmalar nelerdir?

Soru 2: Doğal Kaynak Temelli Görüş'ün ortaya atıldığı 1995 yılından 2023 yılı sonuna kadar literatürde ortaya çıkan tematik araştırma kümeleri nelerdir?

Soru 3: Doğal Kaynak Temelli Görüş araştırmalarının gelecekteki yönleri ve eğilimleri nelerdir?

Beş ana başlıktan oluşan araştırmada, Yönetim Teorileri ve Sürdürülebilirlik ana başlığı altında Kaynak Temelli Teori ve Doğal Kaynak Temelli Görüş'e ilişkin özet bilgiler yer almaktadır. Sonraki ana başlıklar ile yöntem, bulgular ve sonuçlara yer verilmiştir.

2. YÖNETİM TEORİLERİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Yönetim teorileri işletmelerin başta sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmek olmak üzere amaçlarına ulaşabilmeleri, hedeflerini gerçekleştirebilmeleri, faaliyetlerinde etkililik, etkinlik ve verimlilik sağlayabilmeleri ve kimi zaman ise hayatta kalabilmeleri için yönetilmelerini konu edinen kavramsal çerçevelerdir. Çevresel sürdürülebilirliğin yönetim teorilerine entegre edildiği bir yaklaşım olan Doğal Kaynak Temelli Görüş literatürde en popüler yönetim teorilerinden olan Kaynak Temelli Teori üzerine inşa edilmiştir. Bu başlık altında öncelikle Kaynak Temelli Teori hakkında, sonrasında ise Doğal Kaynak Temelli Görüş üzerine özet bilgiler sunulmaktadır.

2.1. Kaynak Temelli Teori

Kaynak Temelli Teori ilk olarak Wernerfelt (1984) ve Barney (1991) çalışmaları ile literatürde kendine yer edinmiştir. Friedman'ın (1970) organizasyonların temel hedefinin kar maksimizasyonu olduğunu öğretisi teorinin temelini oluşturmaktadır. Teoriye göre ticari maksatlı kurulan organizasyonlar sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmek yoluyla kar maksimizasyonu sağlayabilirler (Bhandari vd., 2022). Sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmenin yolu ise firma içi faktörlerden geçmektedir. Buradan hareketle güçlü ve zayıf yönleri odaklanan iç analiz temelli bir yaklaşımı benimsemektedir (Alnuaimi vd., 2021).

Teori sürdürülebilir rekabet avantajı sağlamak için değerli, nadir, kusursuz şekilde taklit edilemeyen ve ikamesi olmayan kaynaklara sahip olunması gerektiğini savunur (Barney, 1991). Bunun için de rekabet avantajı sağlama potansiyeli olan her türlü kaynak ve yeteneğe odaklanmaktadır. Yetenekler kaynakların bir araya getirilmesi ile geliştirilebilir ve kaynaklar ise çeşitli varlıkların bir araya gelmesi ile oluşmaktadır (Bag vd., 2021). Dolayısıyla firmalar sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmek için çeşitli düzeylerde sahip oldukları somut ve soyut kaynaklardan hareketle yetenekler geliştirmelidirler (Teece vd., 1997).

2.2. Doğal Kaynak Temelli Görüş

Firmalar sürdürülebilir rekabet avantajı elde edebilmek ve kar maksimizasyonu sağlayabilmek uğruna biyofiziksel ve doğal çevreye zarar verebilecek faaliyetlerde bulunabilmektedirler (Freeman vd., 2021). Dolayısıyla yönetim teorilerinin doğal çevreyi firmaların temel çevre unsurlarından birisi olarak ele alması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Kaynak Temelli Teori firmaların çevre unsurlarını politik, ekonomik, sosyal ve teknolojik yönleri vurgulayan bir çerçevede ele almaktadır (Hart, 1995). Doğal çevreyi içerisine almayan bu çerçeve çevresel sürdürülebilirliği göz ardı etmesi nedeniyle eleştirilmektedir (Alnuaimi vd., 2021).

Hart (1995) Kaynak Temelli Teori üzerine inşa ettiği Doğal Kaynak Temelli Görüş ile firmalar için yeni kaynaklar ve yetenekler geliştirmenin temel itici gücünün biyofiziksel ve doğal çevre tarafından getirilen kısıtlamalar ve zorluklar olduğunu savunmaktadır. Sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmek için çevresel sürdürülebilirliğe yönelik faaliyet ve yetenekler anahtar olabilir (Hart ve Dowell, 2011). Bu yaklaşımıyla Doğal Kaynak Temelli Görüş doğal çevreyi ve çevresel sürdürülebilirliği de kapsayan bakış açısı ile, doğal çevreyi dikkate almaması nedeni ile günümüz gerçekliği ile uyuşmayan ve gelişimini tamamlamamış gözükten Kaynak Temelli Teori'yi beslemektedir (Bhandari vd., 2022, Yorulmaz, 2024).

Doğal Kaynak Temelli Görüş firmalara çevresel stratejiler önermektedir. Hart (1995) sürdürülebilir rekabet avantajı elde edilebilmesi için uygulandığı taktirde her birinin bir yetenek olduğunu öne sürdüğü üç strateji önermiştir. Bunlar kirlilik önleme, ürün yönetimi ve sürdürülebilir kalkınmadır. Daha sonra bu stratejiler günün koşullarına uygun olarak kirlilik önleme, ürün yönetimi, temiz teknoloji ve piramidin tabanı olarak yenilenmiştir (Hart ve Dowell, 2011). Literatürde çevresel sürdürülebilir stratejiler öneren, bu stratejilerin birlikte uygulanma durumunu sorgulayan ya da bu kavramsal çalışmalardaki stratejilerin pratikteki varlığını ve karşılığını nitel yöntemlerle sorgulayan çeşitli çalışmalar da yer almaktadır (Menguc ve Ozanne, 2005; McDougall vd., 2019; Nulkar, 2014; Orsato, 2006; Tuna, 2010; Yorulmaz, 2023b).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada araştırmanın amaçlarına, araştırmanın kapsamına ve incelenmekte olan literatürün büyüklüğüne en uygun yöntem olan bibliyometrik analiz yöntemi tercih edilmiştir. Yöntem araştırılan alanın bibliyometrik ve entelektüel yapısının ortaya çıkartılmasının hedeflendiği durumlarda yapılandırılmamış verileri anlamlandırılmasını sağlar (Donthu vd., 2021). Araştırma alanına ilişkin genel bir bakış elde edilmesi, boşlukların belirlenmesi ve bunlarla ilişkili yeni fikirlere yol açılması bu yöntem kullanılarak elde edilebilecek kazanımlardır. Bibliyometrik analiz yöntemi sistematik literatür taraması ve meta analiz yöntemleri ile literatürde sıklıkla aynı anlamda kullanılmaktadır. Yöntemler arasındaki farklılıkların ele alınması bu çalışmanın konusu olmamakla birlikte bu yöntemler ayrı ayrı ele alındığında barındırdıkları farklılıklar nedeni ile aynı anlamda kullanılmaları hatalı olmaktadır.

Literatürde bibliyometrik analiz yönteminin şeffaf yürütülmesine ilişkin sınırlı sayıda kılavuz bulunmaktadır. Bibliyometrik analiz çalışmalarında şeffaflık sağlanması adına, sistematik literatür incelemelerine ilişkin yetkili kılavuzlar (Palmatier vd., 2018; Snyder, 2019) ya da "*Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analysis (PRISMA)*" gibi protokoller (Moher vd., 2010; Moher vd., 2015) sıkça kullanılsa da (Yorulmaz vd., 2023), bu çalışmada Donthu vd. (2021) tarafından bibliyometrik analiz yönteminin uygulanmasına kılavuzluk yapması için geliştirilen "*The Bibliometric Analysis Procedure*" takip edilmiştir.

Donthu vd. (2021) tarafından geliştirilen bibliyometrik analiz prosedürü dört adımdan oluşmaktadır. Buna göre bibliyometrik analiz yönteminin uygulanmasında ilk adımda araştırmanın amacı ve kapsamı belirlenmelidir. Ayrıca ilk adımda araştırma kapsamının belirlenmesi araştırmanın bibliyometrik analiz için uygun olup olmadığının tespiti için önemlidir. Bibliyometrik analizin uygulanması için ilgili alanda genellikle asgari 500 civarında makale olması gerektiğine işaret edilmektedir (Donthu vd., 2021). İkinci adımda araştırmanın amacını gerçekleştirmeye yarayacak bibliyometrik analiz teknikleri seçilmelidir. Üçüncü adım verilerin toplanmasıdır. Verilerin toplanacağı veri tabanları belirlenmeli, önceki adımda seçilen bibliyometrik analiz tekniklerinin uygulanabilmesi için ne derece sağlıklı veri alınabileceği de değerlendirilmelidir. Burada önemli olan bir konu da arama terimlerinin belirlenmesidir. Dördüncü ve son adımda analizler yürütülmeli, bulgular ortaya koyulmalı, yorumlanmalı ve son olarak sonuç kısmında kümülatif olarak ele alınmalıdır. İlgili prosedür uyarınca bu araştırma kapsamındaki tüm adımların takibi Şekil 1'de yapılmaktadır.

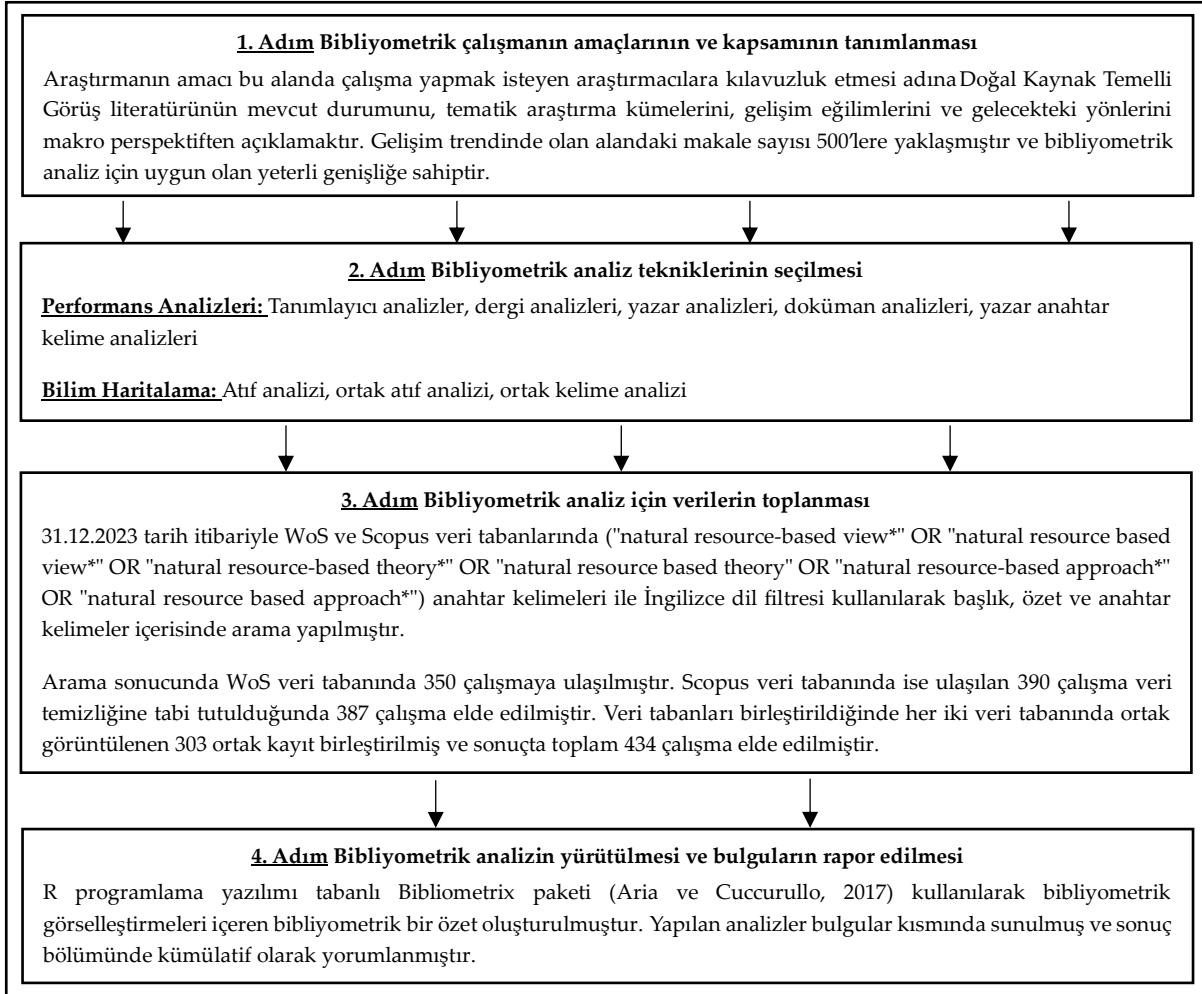
3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmada ele alınan veriler, sosyal bilimlerde etki değeri en yüksek dergileri bir araya getiren Web of Science (WoS) (Crossan ve Guatto 1996) ve Scopus veri tabanlarından elde edilmiştir. Araştırmanın literatüre yön veren en etkili dergiler bağlamında yürütülmesi ile araştırmanın amacına ve sorularına ilişkin daha parlak bir görüş sağlanması amaçlanmıştır. Araştırma Doğal Kaynak Temelli Görüş'ün Hart tarafından ilk ortaya

atıldığı 1995 yılı ile 2023 sonu arasındaki dönemi kapsayacak şekilde yürütülmüştür. Veri dosyasına ilişkin tanımlayıcı bilgiler araştırmanın bulgular kısmında Tablo 1’de sunulmuştur.

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma sorularına yanıt verebilmek adına, tanımlayıcı analizler, dergi analizleri, yazar analizleri, doküman analizleri ve yazar anahtar kelime analizlerinden oluşan performans analizlerinin yanı sıra atıf analizi, ortak atıf analizi ve ortak kelime analizinden oluşan bilim haritalama teknikleri uygulanmıştır. Verilerin analizinde ve haritalandırılmasında R programlama yazılımı tabanlı Bibliometrix paketi (Aria ve Cuccurullo, 2017) tercih edilmiştir. Verilerin toplanmasına ilişkin detaylı bilgiler Şekil 1’de bibliyometrik analiz prosedürü kapsamında sunulmuştur.

Şekil 1. Bibliyometrik analiz prosedürü (Donthu vd. 2021)

4. BULGULAR

Bulgular başlığı altında bibliyometrik analiz kapsamında yürütülen tanımlayıcı analizler, dergi analizleri, yazar analizleri, doküman analizleri, yazar anahtar kelime analizleri, atıf analizi, ortak atıf analizi ve ortak kelime analizine yer verilmiştir.

4.1. Tanımlayıcı Analizler

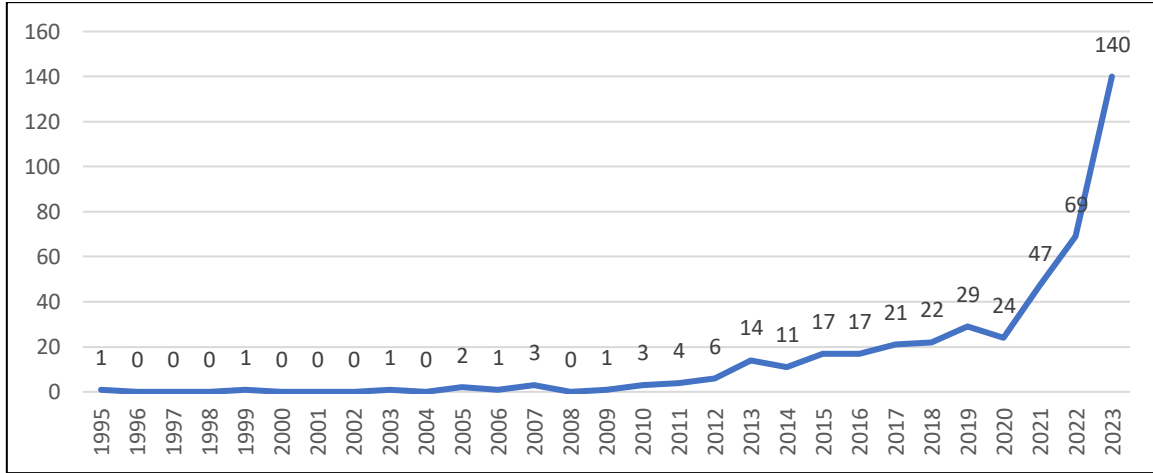
Veri dosyasına ilişkin tanımlayıcı bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır. Çalışmalar, Doğal Kaynak Temelli Görüş’ün ilk ortaya atıldığı 1995 yılından itibaren başlamaktadır. 434 yayın 199 kaynak arasında dağılmaktadır. Yayınların yaş ortalaması 4,27 olup oldukça genç olduğu söylenebilir. 434 yayında 18.772 referansa atıf yapılmıştır. Yayınlarda 996 yazarın katkısı bulunmakta olup, 59 tek yazarlı yayın bulunmaktadır. Doküman başına ortalama yazar sayısı 3,15’tir ve %34,79 oranında uluslararası ortak yazarlık oranına sahiptir.

Erken erişim makaleler ile birlikte yayınların 383 adet gibi büyük bir çoğunluğu araştırma makalelerinden oluşurken, bunlar dışında 23 konferans bildirisi, 18 inceleme ve 10 kitap bölümü yer almaktadır.

Tablo 1. Veri dosyasına ilişkin tanımlayıcı bilgiler

Tanımlayıcı bilgiler	
Zaman aralığı	1995:2023
Kaynaklar (Dergiler, Kitaplar, vb.)	199
Dokümanlar	434
Dokümanların yaş ortalaması	4,27
Doküman başına ortalama atıf	35,57
Kullanılan referans sayısı	18772
Doküman içerikleri	
Anahtar sözcükler (author's keywords)	1156
Yazar sayısı	996
Yazar iş birliği	
Tek yazarlı doküman sayısı	59
Doküman başına ortak yazarlık	3,15
Uluslararası ortak yazarlık %	34,79
Doküman tipi	
Araştırma makalesi	341
Erken erişim makale	42
Kitap bölümü	10
Konferans bildirisi	23
İnceleme	18

Yayınların yıllara göre dağılımı Şekil 2’de sunulmaktadır. Genel perspektiften bakıldığında özellikle 2015 yılıyla birlikte yayınların artış trendine girdiği görülmektedir. Özellikle 2021, 2022 ve 2023 yıllarında ivme kazanan yüksek artış oranları gerçekleşmiştir.

Şekil 2. Yayınların yıllara göre dağılımı

434 yayının yaklaşık %91’ine tekabül eden 397 yayın son 10 yılda yayınlanmıştır. Son 10 yıla ait yayın sayıları Tablo 2’de yer almakta olup, artış trendi incelendiğinde her ne kadar kökeni 1995’e dayansa da alanyazının henüz yeni olgunlaşmaya başladığı söylenebilir.

Tablo 2. Son 10 yıla ait yayın sayıları

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
11	17	17	21	22	29	24	47	69	140

4.2. Dergi ve Yazar Analizleri

Bu kısımda dergilere (kaynaklara) ilişkin yayın sayısı, yayın oranı, lokal atıf sayısı ve lokal atıf oranı analizleri yer almaktadır. Yazarlara ilişkin olarak da yayın sayısı ve lokal atıf sayısı analizleri yer almaktadır. Ayrıca Sankey diyagramı vasıtasıyla dergiler, yazarlar ve ülkelere ilişkin bağlantıların ilişkisine yer verilmiştir.

Tablo 3'te en çok yayın yapan 10 dergi yayın sayıları ve tüm yayınlar içerisindeki oranlarına göre sıralanmaktadır. Bir diğer deyişle bu 10 dergi yayın sayıları göz önünde bulundurulduğunda konu ile en ilgili dergilerdir.

Tablo 3. Dergi yayın sayıları ve oranları

Dergiler	Yayınlar	Oran (tüm yayınlar)
BUSINESS STRATEGY AND THE ENVIRONMENT	35	8,06%
JOURNAL OF CLEANER PRODUCTION	32	7,37%
SUSTAINABILITY	26	5,99%
INTERNATIONAL JOURNAL OF PRODUCTION ECONOMICS	10	2,30%
JOURNAL OF MANUFACTURING TECHNOLOGY MANAGEMENT	10	2,30%
ENVIRONMENTAL SCIENCE AND POLLUTION RESEARCH	9	2,07%
SUSTAINABLE DEVELOPMENT	9	2,07%
CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AND ENVIRONMENTAL MANAGEMENT	8	1,84%
INTERNATIONAL JOURNAL OF LOGISTICS MANAGEMENT	8	1,84%
JOURNAL OF BUSINESS ETHICS	7	1,61%

Tablo incelendiğinde en çok yayın yapan ilk 10 derginin toplam yayınlar içerisindeki oranının %35,48 olduğu görülmektedir. İlk 3 dergide ise bu oran %21,43 olarak ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda "BUSINESS STRATEGY AND THE ENVIRONMENT", "JOURNAL OF CLEANER PRODUCTION" ve "SUSTAINABILITY" dergilerinin alanyazında yayın sayısı anlamında baskın çıktığı söylenebilir.

Veri seti içerisindeki kaynakçalar (lokal) baz alındığında en çok atıf alan dergiler ve lokal referanslar içerisindeki oranı Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Dergi lokal atıf sayıları ve oranları

Dergiler	Lokal atıf sayısı	Oran (tüm lokal referanslar)
JOURNAL OF CLEANER PRODUCTION	2302	12,26%
BUSINESS STRATEGY AND THE ENVIRONMENT	1101	5,87%
STRATEGIC MANAGEMENT JOURNAL	989	5,27%
JOURNAL OF BUSINESS ETHICS	893	4,76%
INTERNATIONAL JOURNAL OF PRODUCTION ECONOMICS	715	3,81%
JOURNAL OF MANAGEMENT	673	3,59%
ACADEMY OF MANAGEMENT JOURNAL	646	3,44%
SUSTAINABILITY	612	3,26%
ACADEMY OF MANAGEMENT REVIEW	505	2,69%
JOURNAL OF BUSINESS RESEARCH	466	2,48%

Tablo 4 incelendiğinde ilk 10 derginin 8902 lokal atıf alma sayısına ulaşarak toplam lokal atıfların %47,42'sini oluşturduğu görülmektedir. En çok yayın yapan ilk 3 derginin ise toplam atıf oranı %21,39 ile yayın oranına benzer bir istatistiğe sahiptir.

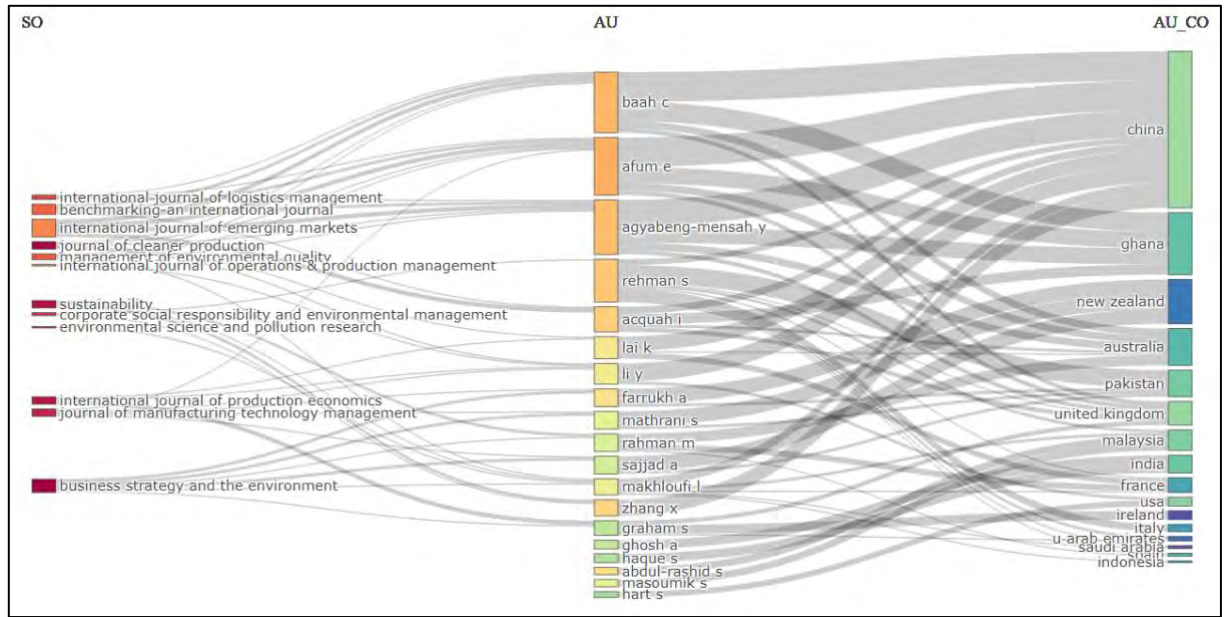
Yazarlara ilişkin; en çok yayın yapan ve en çok lokal atıf alan yazarlar Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5. Yazar yayın ve atıf sayıları

Yazar	Yayın Sayısı	Yazar	Lokal Atıf Sayısı
AFUM E	14	HART S	309
BAAH C	14	DOWELL G	193
AGYABENG-MENSAH Y	13	ARAGÓN-CORREA J	62
REHMAN S	8	SHARMA S	62
ACQUAH I	7	REHMAN S	45
ZHANG X	6	MENGUC B	44
ABDUL-RASHID S	5	OZANNE L	44
FARRUKH A	5	BAAH C	41
KHALIL M	5	AFUM E	40
LAI K	5	AGYABENG-MENSAH Y	38

Tablo 3 ve Tablo 4 ile Doğal Kaynak Temelli Görüş yazınına domine eden ve alanı entelektüel anlamda besleyen kaynaklara ilişkin bilgiler sunulurken, Tablo 5'te ise alandaki üretken ve etkili yazarlara ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Şekil 3'te Sankey diyagramı kullanılarak, alanyazındaki kaynaklar, yazarlar ve ülkelere ilişkin bağlantıların (*three fields plot*) görsel bir temsili sunulmaktadır. Diyagram üzerindeki hatların kalınlığı ilişkinin yoğunluğunu göstermektedir.

Şekil 3. Sankey diyagram (dergi-yazar-ülke ilişkileri)

Diyagram incelendiğinde alanyazında Çin, Gana, Yeni Zelanda ve Avustralya'nın etkinlikleri öne çıkmaktadır. Sanayi yoğunlukları ve doğal çevrede yaptıkları tahribatlar yüksek olan ülkelerden Çin öne çıkarken, Amerika Birleşik Devletleri'nin alanyazındaki etkinliğinin beklenen düzeyin altında kaldığı söylenebilir. Gana'nın alanyazın ile ilişkisi de Afrika ülkelerinde de çevresel sürdürülebilirliğin önemsendiğine ilişkin bir gösterge olarak yorumlanabilir.

4.3. Doküman ve Atıf Analizleri

Bu kısımda veri içerisinde en çok atıf alan dokümanlar Tablo 6'da, veri dışından en çok referans gösterilen kaynaklar ise Tablo 7'de sunulmaktadır. Alana yön veren ve entelektüel olarak besleyen dokümanların tespitini sağlayan bu analizler, alana ilişkin mevcut durumun resmedilmesi amacına hizmet etmektedir.

Tablo 6'da veri içerisinde en çok atıf alan 10 doküman yer almaktadır. Bu yayınların Doğal Kaynak Temelli Görüş alanında temel yapıtaşları olduğu söylenebilir.

Tablo 6. Veri içerisinde en çok atıf alan dokümanlar

Veri İçerisinde En Çok Atıf Alan Dokümanlar	Lokal Atıf	Global Atıf (Google Scholar)
Hart, S. L. (1995). A natural-resource-based view of the firm.	309	9919
Hart, S. L., & Dowell, G. (2011). Invited editorial: A natural-resource-based view of the firm: Fifteen years after.	193	1931
Aragón-Correa, J. A., & Sharma, S. (2003). A contingent resource-based view of proactive corporate environmental strategy.	62	3057
Menguc, B., & Ozanne, L. K. (2005). Challenges of the “green imperative”: A natural resource-based approach to the environmental orientation–business performance relationship.	44	754
Guang Shi, V., Lenny Koh, S. C., Baldwin, J., & Cucchiella, F. (2012). Natural resource based green supply chain management.	30	507
Wong, C. W., Lai, K. H., Shang, K. C., Lu, C. S., & Leung, T. K. P. (2012). Green operations and the moderating role of environmental management capability of suppliers on manufacturing firm performance.	27	515
Chan, R. Y. (2005). Does the natural-resource-based view of the firm apply in an emerging economy? A survey of foreign invested enterprises in China.	25	358
Albertini, E. (2013). Does environmental management improve financial performance? A meta-analytical review.	21	809
Kraus, S., Rehman, S. U., & García, F. J. S. (2020). Corporate social responsibility and environmental performance: The mediating role of environmental strategy and green innovation.	21	546
De Stefano, M. C., Montes-Sancho, M. J., & Busch, T. (2016). A natural resource-based view of climate change: Innovation challenges in the automobile industry.	18	114

Tabloya göre veri içerisinde en çok atıf alan beş doküman içerisinde yer alan Hart (1995); Hart ve Dowell (2011); Aragón-Correa ve Sharma (2003); Guang Shi vd. (2012) çalışmaları teorik yapı inşa edilmesine yöneliktir. Bu çalışmalar Doğal Kaynak Temelli Görüş tabanlı, işletmeler için dinamik yetenek olacak işletme stratejileri geliştirmeye yöneliktir. Menguc ve Ozanne (2005); Wong vd. (2012); Chan (2005); Kraus vd. (2020); De Stefano vd. (2016) araştırma çalışmaları olup, Albertini (2013) ise meta analiz tabanlıdır. Ayrıca Menguc ve Ozanne (2005); Wong vd. (2012) ve Albertini (2013) işletme performansı ve finansal performans odaklanırken, yakın zamanlı bir çalışma olarak ve yüksek atıf sayılarına ulaşan Kraus vd. (2020) çevresel performansa odaklanmaktadır. Guang Shi vd. (2012) ise tedarik zinciri yönetimini ele almaktadır. Tabloda yer alan çalışmalar Google Scholar verilerini baz alan global atıf sayılarında da yüksek rakamlara ulaşmışlardır.

Tablo 7'de veri dışından en çok referans gösterilen 10 yayın yer almaktadır. Doğal Kaynak Temelli Bakış alanındaki çalışmaların alan dışında en çok başvurduğu yayınları gösteren bu analizler de alanın beslendiği, temellendiği ya da ilişkilendirildiği literatürü göstermesi bakımından alanın mevcut fotoğrafının ortaya koyulmasında önemlidir.

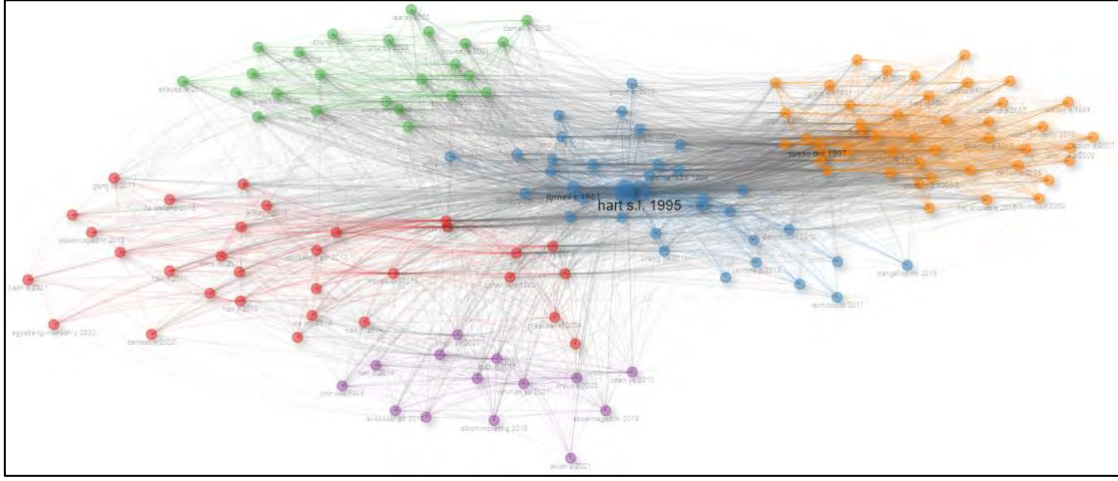
Tablo 7. Veri dışından en çok referans gösterilen kaynaklar

Veri Dışından En Çok Referans Gösterilen Dokümanlar	Ref. Sayısı	Global Atıf (Google Scholar)
Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage.	176	100057
Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error.	97	109373
Russo, M. V., & Fouts, P. A. (1997). A resource-based perspective on corporate environmental performance and profitability.	85	6701
Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J. Y., & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: a critical review of the literature and recommended remedies.	71	73935
Wernerfelt, B. (1984). A resource-based view of the firm.	71	45484
Sharma, S., & Vredenburg, H. (1998). Proactive corporate environmental strategy and the development of competitively valuable organizational capabilities.	65	3614
Christmann, P. (2000). Effects of “best practices” of environmental management on cost advantage: The role of complementary assets.	64	2839
Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). Multivariate data analysis (6.th ed.). NJ: Pearson Prentice Hall	50	151325
Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management.	50	51795
Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling.	49	23176

Veri dışından en çok referans gösterilen kaynaklar incelendiğinde, Barney (1991); Russo ve Fouts (1997); Wernerfelt (1984) çalışmaları Kaynak Temelli Teori'nin, Teece vd. (1997) ise Dinamik Yetenekler Teori'sinin teorik temelini oluşturan çalışmalar olarak Doğal Kaynak Temelli Görüş alanyazınında teorik altyapı olarak atıfta bulunulduğu sonucuna varılabilir. Sharma ve Vredenburg (1998) ve Christmann (2000) çalışmaları ise Kaynak Temelli Teori bağlamında çevresel sürdürülebilirlik ve çevre yönetimi konularını almakta olup firmaların rekabet avantajı elde etmelerine yönelik araştırmalardır. Tablo 7'de yer alan diğer çalışmalar ise istatistiksel teknikler ve analiz konulu çalışmalardır (Fornell ve Larcker, 1981; Podsakoff vd., 2003; Hair vd., 2006; Henseler vd., 2015).

4.4. Ortak Atıf Analizi

Alanyazındaki çalışmaların beslendiği farklı ekolleri yansıtan ortak atıf ağı Şekil 4'te sunulmaktadır. Destekleyici unsur olan veri görselleştirmesi ile her bir kümede yer alan çalışmaların yansıtılmasından ziyade, ortaya çıkan farklı kümeleri ve bunların ilişkilerine yönelik bir görüş sunulması amaçlanmıştır. Ortak atıf analizine göre alanı besleyen beş farklı küme ortaya çıkmıştır.

Şekil 4. Ortak atıf ağı

Yoğunluğu ve atıf sayıları yüksek olan, alanyazının beslendiği merkez olarak ifade edilebilecek mavi renk ile sembolize edilen kümede çoğunlukla doğal kaynak temelli görüşün teorik temellerini oluşturan çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmalarda kaynak temelli teori ve doğal kaynak temelli teorinin dinamik yetenekler olarak önerdiği sürdürülebilir stratejiler teorik bağlamda ele alınmaktadır. Kırmızı renk ile sembolize edilen kümede yer alan çalışmalar çoğunlukla rekabet avantajı ve firma performansına odaklanırken konuyu psikoloji, entelektüel sermaye, tedarikçi işbirlikleri ve inovasyon bağlamlarında ele almaktadırlar.

Yeşil renk ile sembolize edilen kümede yeşil tedarik zinciri yönetimi ve tedarikçileri merkeze alan ve bu bağlamda firma performansı, operasyonel uygulamalar gibi konuları ele alan çalışmalar yer almaktadır. Mor renk ile sembolize edilen kümede yer alan çalışmaların ana odağı ise yeşil inovasyon olup, bunu yeşil insan kaynakları yönetimi, çevresel performans, firma performansı ve çevresel strateji gibi değişkenler bağlamında ele almaktadırlar. Turuncu renk ile sembolize edilen kümede yer alan çalışmalar ise alanyazını stratejik yönetim perspektifi ile beslemekte olup, rekabet avantajı, proaktif çevresel stratejiler, çevre yönetimi ve maliyet avantajı konularını ele almaktadırlar.

4.5. Yazar Anahtar Kelime Analizleri

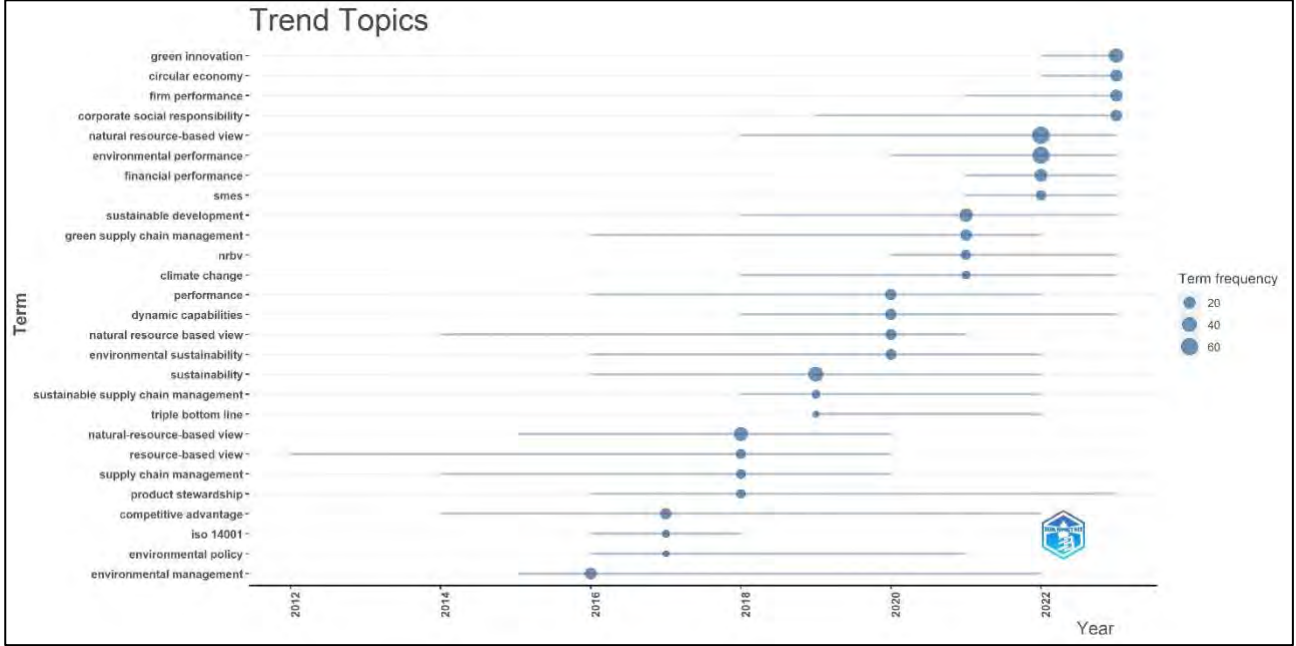
Yazar anahtar kelimeleri ilk 30 kelime ile sınırlı olacak şekilde kullanım sıklığına göre sıralı olarak Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8. En sık kullanılan yazar anahtar kelimeleri

Anahtar Kelime	Kullanım S.	Anahtar Kelime	Kullanım S.
natural resource-based view	65	natural resource based view	15
environmental performance	60	environmental sustainability	14
sustainability	41	natural resource-based view theory	12
green innovation	36	smes	12
natural-resource-based view	32	sustainable performance	12
sustainable development	29	green absorptive capacity	11
financial performance	25	nrbv	11
circular economy	21	resource-based view	11
firm performance	20	environmental strategy	10
environmental management	19	green intellectual capital	10
green supply chain management	18	institutional theory	10
corporate social responsibility	17	supply chain management	10
competitive advantage	16	eco-innovation	9
dynamic capabilities	16	green transformational leadership	9
performance	16	product stewardship	9

Tablo 8 incelendiğinde alanyazında çevresel performans konusunun yoğunlukla işlendiği, bununla birlikte performans bağlamında finansal performans ve firma performansı anahtar kelimelerinin de sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Yeşil inovasyon, sürdürülebilir kalkınma ve döngüsel ekonomi anahtar kelimelerinin de kullanım sıklıklarına göre alanyazında popüler konular olduğu söylenebilir. Alanyazında öne çıkan diğer konular çevre ve yeşil tedarik zinciri yönetimi konularının yanı sıra dinamik yetenekler ve rekabet avantajı konularıdır.

Yazar anahtar kelimelerinin yıllara göre kullanım eğilimleri Şekil 5'te sunulmaktadır. Grafik yıl başına dört kelime ile sınırlandırılmıştır.

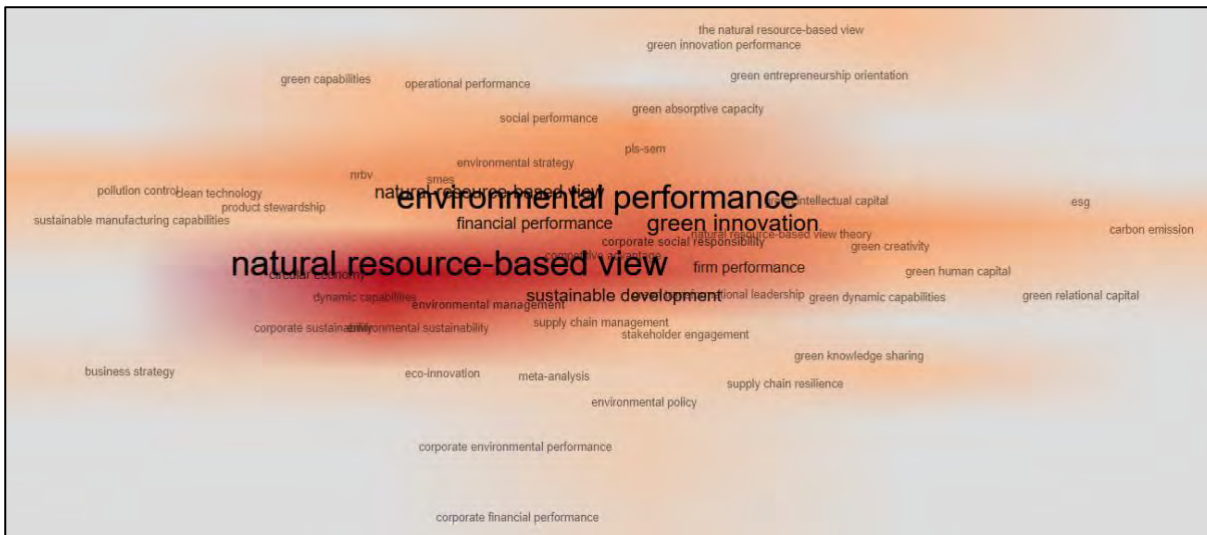

Şekil 5. Yazar anahtar kelimelerinin yıllara göre kullanım eğilimleri

Şekil 5 incelendiğinde alanyazındaki en güncel konuların yeşil inovasyon, döngüsel ekonomi, firma performansı ve kurumsal sosyal sorumluluk olduğu söylenebilir. Çevresel ve finansal performans konuları da güncelliğini sürdüren diğer konular olurken, alanyazında konunun KOBİ'ler bağlamında da ele alındığı çıkarımında bulunulabilir. Ayrıca sürdürülebilir kalkınma, dinamik yetenekler ve yeşil tedarik zinciri yönetimi konuları da güncelliğini sürdüren konular arasındadır. Bu anahtar kelimeler aynı zamanda en sık kullanılan anahtar kelimeler arasında olması nedeniyle Tablo 8 ve Şekil 5 birlikte değerlendirildiğinde alanyazında yer alan bu konuların hem güncel hem de popüler oldukları yorumu yapılabilir.

4.6. Ortak Kelime Analizi

Alanyazındaki eş kelime ağı 15 farklı grup olarak kümelenmekte olup Şekil 6'da yer almaktadır. Destekleyici unsur olan veri görselleştirmesi ile farklı grupların renkleri yardımıyla görsel olarak yansıtılması amaçlanmıştır. Öne çıkan temalar olarak yoğunluğu en yüksek yazar anahtar kelimeleri çevresel performans, doğal kaynak temelli görüş, yeşil inovasyon, sürdürülebilir kalkınma, finansal performans ve çevresel sürdürülebilirliktir.

Şekil 7. Ortak kelime yoğunluk haritası

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çevresel sürdürülebilirliğin yönetim teorileri ile kesiştiği alanda yer alan ve artan bir ivme ile gelişimini sürdüren Doğal Kaynak Temelli Görüş literatürünün bibliyometrik incelemesini sunan bu çalışmada belirlenen üç araştırma sorusuna ilişkin yanıtlar ortaya koyulmuştur. Bu araştırma soruları Doğal Kaynak Temelli Görüş alanında çalışma yapmak isteyen araştırmacılar için yol gösterici özelliğe sahip olacak şekilde, literatürün mevcut durumu, araştırma kümeleri ve gelecek eğilimlerine yöneliktir. Çevresel sürdürülebilirliğin öneminin giderek arttığı günümüzde araştırmacılar tarafından konuya ilgi gösterilmesi ve özellikle yönetim alanında çalışan araştırmacılar için sürdürülebilirliğin ortak kaygı haline gelmesi de bu çalışmanın alt amaçları arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda araştırma, amacına ve sorularına ilişkin parlak bir görüş sağlanması amacıyla sosyal bilimlerde etki değeri en yüksek dergileri bir araya getiren WoS ve Scopus veri tabanlarında yürütülmüştür. Bu veri tabanları literatüre yön veren kaynakları ve çalışmalarını bünyelerinde barındırma özelliğine sahip olup, bilimsel araştırma literatüründeki en güçlü veri tabanlarıdır.

Bu çalışma kapsamında cevap aranan ilk araştırma sorusu Doğal Kaynak Temelli Görüş literatürünün mevcut durumuna, literatüre yön veren yazarlara, dergilere ve çalışmalara yöneliktir. Bu sorunun cevaplanmasında tanımlayıcı analizler, dergi analizleri, yazar analizleri, doküman analizleri ve atıf analizleri kullanılmıştır. Sonuçlara göre literatürün 2015 yılından bu yana gelişim trendinde olduğu söylenebilmekte ve son üç yılda ise alandaki çalışmaların yüksek artış oranlarına ulaştığı görülmektedir. Yayınların yaş ortalamasının düşük olması da bu sonuca destek verir niteliktedir. Ayrıca yapılan analizler ile yüksek etkinliğe sahip yayın ve atıf sayısı anlamında alandaki baskın dergiler ve yazarlar ortaya koyulmuştur. Doküman ve atıf analizleri ile de alandaki temel yapıtaşları olarak ifade edilebilecek, alana yön veren ve entelektüel olarak besleyen çalışmalara ulaşılmıştır. Bunlar araştırma verisi içerisinde en etkili dokümanlar ve veri dışından referans gösterilen en etkili dokümanlar olarak ayrı ayrı sunulmuştur.

Cevap aranan ikinci araştırma sorusu literatürde ortaya çıkan tematik araştırma kümelerine yöneliktir. Bu sorunun cevaplanmasında yazar anahtar kelime analizleri, ortak atıf analizi ve ortak kelime analizi kullanılmıştır. Sonuçlara göre Doğal Kaynak Temelli Görüş literatüründe yer alan temel tematik araştırma kümeleri:

- işletmeler için dinamik yetenek oluşturmaya yönelik sürdürülebilir stratejiler geliştirilmesi teması,
- performans teması çatısı altında toplanabilecek çevresel performans, finansal performans ve işletme performansı,
- yeşil inovasyon teması,
- yeşil tedarik zinciri yönetimi teması,
- rekabet stratejileri, rekabet avantajı, maliyet avantajı konularını kapsayan stratejik yönetim teması,

- psikoloji, entelektüel sermaye, yeşil insan kaynakları yönetimi konularını kapsayan örgütsel davranış teması,
- kurumsal sosyal sorumluluk teması,
- sürdürülebilir kalkınma ve döngüsel ekonomi temalarıdır.

Bu temalar her ne kadar birbirlerinden net sınırlar ile ayrılamasalar da genel anlamda literatürdeki kutup başlarını oluşturdukları söylenebilir.

Üçüncü araştırma sorusu Doğal Kaynak Temelli Görüş araştırmalarının gelecekteki yönleri ve eğilimlerine yöneliktir. Bu sorunun cevaplanmasında yazar anahtar kelime analizleri, ortak kelime analizi ve ortak atıf analizi sonuçlarından faydalanılmıştır. Bu doğrultuda literatürdeki en güncel konular olarak yeşil inovasyon, döngüsel ekonomi, firma performansı ve kurumsal sosyal sorumluluk öne çıkmaktadır. Bu konular hem yakın zamanda çalışılmaya başlanmış hem de literatürdeki genişleme trendinin olduğu 2021-2023 arası son üç yıl içerisinde yüksek ele alınma oranına sahiptirler. Bununla birlikte performans teması ve stratejik yönetim temaları da güncelliğini sürdürmektedirler. Sonuçlar değerlendirildiğinde literatürün gelecekteki yönleri ve eğilimleri, yeşil inovasyon yoluyla hem firmaların çevresel, finansal ve firma performanslarının arttırılmasına yönelik hem de döngüsel ekonomi oluşturulmasına yönelik konulardır. Ayrıca genelde büyük ölçekli firmalar tarafından yapılan sürdürülebilirliğe yönelik uygulamalar KOBİ'leri de kapsayacak şekilde genişlemektedir.

Bu sonuçlardan hareketle işletme ve yönetim bilimleri çatısı altında Doğal Kaynak Temelli Görüş alanında çalışmak isteyen araştırmacıların özellikle KOBİ'ler bağlamında yeşil inovasyon ve performans konularına odaklanmaları tavsiye edilmektedir. Özellikle Türkiye bağlamında faaliyet gösteren KOBİ'ler için, Avrupa'ya yapılan ihracat oranının yüksekliği göz önünde bulundurulduğunda, 1 Ocak 2026 tarihinden itibaren Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde Sınırdaki Karbon Düzenlemesi uyarınca uygulamaya başlanacak olan emisyon ücretlendirmesi ciddi bir risk unsurudur (KPMG, t.y.; Ticaret Bakanlığı, t.y.). Dolayısıyla özellikle KOBİ'lerin yeşil inovasyon yoluyla emisyon azaltımına yönelik uygulamalar yapmaları ülke yararına olacaktır. Bu konuda akademisyenler ve araştırmacılar tarafından konunun ele alınarak çözümler geliştirilmesi ve sanayiye destek olunması önem arz etmektedir.

Sınırdaki Karbon Düzenlemesi uyarınca salınan emisyonun azaltımının yanı sıra salınan emisyonun karşılığında kurumsal sosyal sorumluluk programları çerçevesinde yürütülen çevresel sürdürülebilirlik faaliyetleri de gönüllü karbon piyasaları kapsamında belirli bir orana kadar kabul görmektedir (İklim Değişikliği Bakanlığı, t.y.). Bu çerçevede firmaların doğanın yeşillendirilmesi adına çeşitli fidanların dikilmesi, denizlerin temizlenmesi gibi çeşitli faaliyetleri çevresel sürdürülebilirliğe sunulan katkının yanı sıra firmalara da ekonomik anlamda getirisi olabilecek faaliyetlerdir. Kurumsal sosyal sorumluluk konusu araştırmanın sonuçlarına göre de Doğal Kaynak Temelli Görüş çerçevesinde güncel konulardan birisidir. Bu doğrultuda konunun araştırmacılar tarafından ele alınması, bu bağlamın çevresel sürdürülebilirlik faaliyetlerinin yürütülmesinde uzman olan sivil toplum kuruluşlarını da içine alacak şekilde genişletilmesi önerilmektedir. Konunun sivil toplum kuruluşları bağlamında genişletilmesi de alana yönelik özgün katkı sunacaktır. Ayrıca Doğal Kaynak Temelli Görüş'ün işletmeler için önerdiği stratejiler döngüsel ekonomi oluşturulmasına yönelik kritik faaliyetleri içermektedir. Ülke ekonomisi için katkı sunması adına konunun Türkiye bağlamında ele alınması önerilmektedir.

Literatürde Doğal Kaynak Temelli Görüş'e ilişkin bibliyometrik incelemeye rastlanmamış olup, konunun ele alınış biçimi bu çalışmanın özgünlüğünü oluşturmaktadır. Ayrıca sosyal bilimlerde etki değeri en yüksek dergileri bir araya getiren WoS ve Scopus veri tabanlarının birlikte ele alınması araştırmanın yöntemsel özgünlüklerindendir. Çalışma, araştırma sorularına sunduğu yanıtlarla bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara kılavuzluk etmekte ve literatüre katkı sunmaktadır. Ayrıca gelişmekte olan literatüre sahip güncel bir konu olan Doğal Kaynak Temelli Görüş'ün Türkçe literatürde de alınması hususunda teşvik edici niteliğe sahip olacaktır.

REFERANSLAR

- Albertini, E. (2013). Does environmental management improve financial performance? A meta-analytical review. *Organization & Environment*, 26(4), 431-457.
- AlNuaimi, B. K., Singh, S. K., & Harney, B. (2021). Unpacking the role of innovation capability: Exploring the impact of leadership style on green procurement via a natural resource-based perspective. *Journal of Business Research*, 134, 78-88.
- Aragón-Correa, J. A., & Sharma, S. (2003). A contingent resource-based view of proactive corporate environmental strategy. *Academy of Management Review*, 28(1), 71-88.
- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975
- Armutçu, B. (2023). Yeşil pazarlamanın kavramsallaştırılması ve öne çıkan temalar üzerine VOSviewer ile bir araştırma. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 6, 436-449.
- Bag, S., Pretorius, J. H. C., Gupta, S., & Dwivedi, Y. K. (2021). Role of institutional pressures and resources in the adoption of big data analytics powered artificial intelligence, sustainable manufacturing practices and circular economy capabilities. *Technological Forecasting and Social Change*, 163, 120420.
- Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.
- Bhandari, K. R., Ranta, M., & Salo, J. (2022). The resource-based view, stakeholder capitalism, ESG, and sustainable competitive advantage: The firm's embeddedness into ecology, society, and governance. *Business Strategy and the Environment*, 31(4), 1525-1537.
- Chabowski, B. R., Gabrielsson, P., & Mena, J. A. (2022). Using bibliometric research to advance the business-to-business sustainability literature: Establishing an integrative conceptual framework for future application. *Industrial Marketing Management*, 102, 527-545.
- Chan, R. Y. (2005). Does the natural-resource-based view of the firm apply in an emerging economy? A survey of foreign invested enterprises in China. *Journal of Management Studies*, 42(3), 625-672.
- Christmann, P. (2000). Effects of "best practices" of environmental management on cost advantage: The role of complementary assets. *Academy of Management Journal*, 43(4), 663-680.
- Costa, J. F. F. (2023). *The impact of the resource-based view and sustainability on the luxury fashion: A bibliometric review analysis* [Master's thesis, Iscte - Instituto Universitário de Lisboa]. Repositório Iscte. <http://hdl.handle.net/10071/29162>
- Crossan, M., & Guatto, T. (1996). Organizational learning research profile. *Journal of Organizational Change Management*, 9(1), 107-112.
- Çavdar, E. (2021). Yeşil lojistik: WoS verilerine dayalı bibliyometrik bir analiz (2000-2021). *Econder International Academic Journal*, 5(2), 359-374.
- Çelik, Z., & Aydın, İ. (2022). Ulusal sürdürülebilir pazarlama literatürünün bibliyometrik analizi. *İşletmecilik Alanındaki Çalışmaların Bibliyometrik Analizi (Muhasebe ve Finansman, Yönetim ve Organizasyon, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Boyutlarıyla)* (s. 311-335) içinde. Ankara: Gazi Kitabevi.
- De Stefano, M. C., Montes-Sancho, M. J., & Busch, T. (2016). A natural resource-based view of climate change: Innovation challenges in the automobile industry. *Journal of Cleaner Production*, 139, 1436-1448.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 133, 285-296.
- Durmaz, Ş., Çivilidağ, A., & Işık, M. (2023). Yeşil işler üzerine yapılan çalışmaların bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 688-713.
- Etlioğlu, M. (2023). Görsel haritalama tekniği ile yeşil pazarlama bibliyometrik analizi. *Five Zero*, 3(1), 146-162.
- Fachada, J., Rebelo, T., Lourenço, P., Dimas, I., & Martins, H. (2022). Green human resource management: A bibliometric analysis. *Administrative Sciences*, 12(3), 95.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.

- Freeman, R. E., Dmytriiev, S. D., & Phillips, R. A. (2021). Stakeholder theory and the resource-based view of the firm. *Journal of Management*, 47(7), 1757-1770.
- Friedman, M. (1970). The social responsibility of business is to increase its profits. *New York Times Magazine*, 13, 122-126.
- Gedik, Y. (2020). Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(3), 196-215.
- Guang Shi, V., Lenny Koh, S. C., Baldwin, J., & Cucchiella, F. (2012). Natural resource based green supply chain management. *Supply Chain Management: An International Journal*, 17(1), 54-67.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis* (6.th ed.). NJ: Pearson Prentice Hall
- Hamdoun, M. (2020). The antecedents and outcomes of environmental management based on the resource-based view: A systematic literature review. *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 31(2), 451-469.
- Hart, S. L. (1995). A natural-resource-based view of the firm. *Academy of management review*, 20(4), 986-1014.
- Hart, S. L., & Dowell, G. (2011). Invited editorial: A natural-resource-based view of the firm: Fifteen years after. *Journal of Management*, 37(5), 1464-1479.
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 43, 115-135.
- Himmetoğlu, A. (2023). Kurumsal sürdürülebilirlik ve kurumsal sosyal sorumluluk: Bir bibliyometrik analiz çalışması. *Erciyes İletişim Dergisi*, 10(2), 891-911.
- Işıklar, Z. E., & Yeşiltuna, C. (2022). Sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimi çalışmalarının bibliyometrik analizi. *R&S-Research Studies Anatolia Journal*, 5(1), 100-120.
- İklim Değişikliği Başkanlığı. (t.y.). *Temel Kavramlar*. <https://iklim.gov.tr/sss/temel-kavramlar/22> (Erişim Tarihi: 03 Temmuz 2024).
- Khanra, S., Kaur, P., Joseph, R. P., Malik, A., & Dhir, A. (2022). A resource-based view of green innovation as a strategic firm resource: Present status and future directions. *Business Strategy and the Environment*, 31(4), 1395-1413.
- Korkmaz, M. & Gültekin, Z. (2023). “Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi” başlıklı çalışmaların web of science veri tabanına dayalı bibliyometrik analizi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 9(20), 461-481.
- KPMG. (t.y.). *Avrupa Birliği Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM)*. <https://kpmg.com/tr/tr/home/gorusler/2023/09/sinirda-karbon-duzenleme-mekanizmasi.html> (Erişim Tarihi: 03 Temmuz 2024).
- Kraus, S., Rehman, S. U., & García, F. J. S. (2020). Corporate social responsibility and environmental performance: The mediating role of environmental strategy and green innovation. *Technological Forecasting and Social Change*, 160, 120262.
- Li, J., Goerlandt, F., & Reniers, G. (2021). An overview of scientometric mapping for the safety science community: Methods, tools, and framework. *Safety Science*, 134, 105093.
- McDougall, N., Wagner, B., & MacBryde, J. (2019). An empirical explanation of the natural-resource-based view of the firm. *Production Planning & Control*, 30(16), 1366-1382.
- Menguc, B. & Ozanne, L. K. (2005). Challenges of the “green imperative”: A natural resource-based approach to the environmental orientation–business performance relationship. *Journal of Business Research*, 58(4), 430-438.
- Menguc, B., & Ozanne, L. K. (2005). Challenges of the “green imperative”: A natural resource-based approach to the environmental orientation–business performance relationship. *Journal of Business Research*, 58(4), 430-438.
- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, D. G., & Prisma Group. (2010). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *International journal of surgery*, 8(5), 336-341.

- Moher, D., Shamseer, L., Clarke, M., Gherzi, D., Liberati, A., Petticrew, M., Shekelle, P., Stewart, L. A. & Prisma-P Group. (2015). Preferred reporting items for systematic review and meta-analysis protocols (PRISMA-P) 2015 statement. *Systematic reviews*, 4, 1-9.
- Nulkar, G. (2014). SMEs and environmental performance—A framework for green business strategies. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 133, 130-140.
- Oduncu, F., & Cengiz, E. K. (2022). Yeşil yönetim ile ilgili yapılan uluslararası çalışmaların bibliyometrik analizi. *Pearson Journal*, 7(20), 80-108.
- Ogut, H., El Archi, Y., & Dénes Dávid, L. (2023). Current trends in sustainable organization management: A bibliometric analysis. *Oeconomia Copernicana*, 14(1), 11–45.
- Orsato, R. J. (2006). Competitive environmental strategies: when does it pay to be green?. *California Management Review*, 48(2), 127-143.
- Palmatier, R. W., Houston, M. B., & Hulland, J. (2018). Review articles: Purpose, process, and structure. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 46, 1–5.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J. Y., & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: a critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of Applied Psychology*, 88(5), 879.
- Russo, M. V., & Fouts, P. A. (1997). A resource-based perspective on corporate environmental performance and profitability. *Academy of Management Journal*, 40(3), 534-559.
- Savaş, N. E. (2022). Yeşil pazarlama: 23 yıllık süreçte ne oldu? Ne değişti?. *Premium E-Journal of Social Science (PEJOSS)*, 6(18), 28-35.
- Sharma, S., & Vredenburg, H. (1998). Proactive corporate environmental strategy and the development of competitively valuable organizational capabilities. *Strategic Management Journal*, 19(8), 729-753.
- Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 104, 333–339.
- Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic management journal*, 18(7), 509-533.
- Ticaret Bakanlığı. (t.y.). *Avrupa Yeşil Mutabakatı*. <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/yesil-mutabakat/avrupa-yesil-mutabakati> (Erişim Tarihi: 03 Temmuz 2024).
- Tuna, Ö. (2010). *Çevreye Duyarlılık İşletmelerde Farklılaştırma Stratejisi Olabilir mi?*. <https://danismend.com/makale/cevreye-duyarlilik-isletmelerde-farklilastirma-stratejisi-ol> (Erişim Tarihi: 01 Haziran 2023).
- Wernerfelt, B. (1984). A resource-based view of the firm. *Strategic Management Journal*, 5(2), 171-180.
- Wong, C. W., Lai, K. H., Shang, K. C., Lu, C. S., & Leung, T. K. P. (2012). Green operations and the moderating role of environmental management capability of suppliers on manufacturing firm performance. *International Journal of Production Economics*, 140(1), 283-294.
- Yorulmaz, H. (2023a). Tekstil KOBİ'leri Bağlamında Yeşil İşletme Stratejisi Motivasyonlarının AHP Yöntemiyle Önceliklendirilmesi. *Sosyal Mucit Academic Review*, 4(4), 477-502.
- Yorulmaz, H. (2023b). Yeşil işletme stratejileri ve sürdürülebilirlik: Bir model önerisi. *Ases International Bandırma Scientific Studies Conference Book*, 860-861.
- Yorulmaz, H. (2024). Road to Workplace Spirituality Through Sustainable Business Strategies Based on NRBV Approach. In E. Baykal (Ed.), *Fostering Organizational Sustainability With Positive Psychology* (pp. 249-275). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-1524-8.ch011>
- Yorulmaz, H., Zolkafli, S., & Mohamad, M. (2023). Telework as The Rising Type of Working Outside Workplace: A Bibliometric Analysis. In J. Said, D. Daud, N. Erum, N. B. Zakaria, S. Zolkafli, & N. Yahya (Eds.), *Building a Sustainable Future: Fostering Synergy Between Technology, Business and Humanity*, vol 131. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences* (pp. 142-152). European Publisher.